ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1088 — 9 / 21 ՕԳՈՍՏՈՍ 1899 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — 15 ՐԼՊԻՒ, ԱԽԸՐ 1317 — ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4088

درسعادت غلطه ده آره‌ویلك غزته‌سی اداره‌خانه‌سی
ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկիեան խան

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան. 140 Ղրշ
» » » » վեցամսեայ. 70 »
» » » » եռամսեայ. 40 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան. 40 Ֆրանկ
» » » » վեցամսեայ. 20 »
Դրամի փոխարէն փոստաթղթի փոխ կ'ընդունուի, 115 գրուշի փոխ 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:
Մանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Ժամանակին,— ով գիտէ ե՛րբ, վան զի մուցանք գնաց,—Ս. Եւսեւսդէմի Միաբանութեան տպարանէն ի լոյս կ'ընծայուեր «Սիոն» ամսաթերթը, զոր վերջերս առթիւ մը յիշեցուցած էր մեզ «Վրոյր», Արեւելքի յարգելի թղթակիցը, գիտելով ի չքմեղս հանել թերթին դադարումը, որ հեռաւած էր Աշմանու «Յոյս» ամսաթերթին դադարման, կամ այս վերջինը առաջինին, լաւ չեմ յիշեր, վան զի երկուքն ալ հին պատմութեան կամ.. մեր հին բարքերուն կը վերաբերին այլ ևս, հնախուզական ուսումնասիրութեանց արժանի։ Հիմայ խնդիրը, քանի որ այն կողմն սկսած է քրքրուիլ, կրնանք փոխադրել հարի ու դիւր գեսնի մը վրայ, ուր հասարակաց դատաստանը բազմելով հարցնէ՝ թէ «Սիոն»ի դադարման համար ի մէջ բերուած չքմեղացուցիչ փաստերը... մինչեւ եօթներորդ երկինքը կրնան տանիլ Սիոնցիները, թէ կեռ ճամբան կը թողուն զանոնք իրենց փաստերուն հետ։— Բա՛ս... «Հիմումն բանի», — ինչպէս պիտի ըսէր Վենետիկեան օր գրաբարագէտ,—Սիոն զժուարա՛ւ թէ արդարանայ «Սիոն»ի դադարման փաստերուն մէջ, որչափ ալ անոնք մաղուած ըլլան «Վրոյր»ի բարակ խնամով։ Բանի որ կանգուն է «Բազմավէպ» աւելի քան կէս դարէ ի վեր, Էջմիածնի Պաշտօնաթերթը քառորդ դարէ ի վեր, և «Ամսօրեայ Հանդէս»՝ որ իր տասնամեակը բոլորեց 1896ին, մեր «Սիոն»ի չքմեղացուցման փաստաբանութիւնը անզօր պիտի մնայ, վախմա՛, հասարակաց դատաստանին առջեւ կամ ինքն իրեն պիտի ինայ Մեռեալ ծովը։ Ասկէ զատ, եթէ դժուար է հեռաւոր օրինակներէն ապդուիլ, ի՞նչ պիտի ըսուի սա մեր Պոլսոյ մէջ իրենց լեզուին տապկուող հանդէսներուն կամ շաբաթաթերթերուն, մանաւանդ Զմիւռնիոյ մէջ իբր երեսուն քառասուն տարիէ ի վեր լոյս տեսնող «Արեւելեան Մամուլ»ին։ Ասոնք ո՛ւր տեղէն կը հանեն իրենց ձեթը, երբ ոչ մամուլ ունին, ոչ բաւական գործաւոր և ոչ այն միւս փայլուն առարկան՝ որ առաջին երկուքը կրնայ ստեղծել վայրկենապէս, ինչ որ զիտէք կարծեմ։ Արդեօք հիմայ ամենեւին ձիթենի չէ մնացած Զիթենեաց կղզերուն վրայ՝ որ քիչ մը իւղ մատակարարէ «Սիոն»ի լապտերին։—Չեմ գուշակեր թէ այս մասին ի՞նչ ծանօթութիւն պիտի նշանակէ «Վրոյր» իր երկիներագիր տեղագրութեանց մէջ։ բայց գիտեմ հաստատ թէ Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան համար գէ՛թ ամսօրեայ հանդէսի մը հրատարակութիւնը դրամական մեծ զոհողութիւն մը չէ, քանի որ ունին սարքուած տպարան, պատրաստակա՛մ ու ձեռնհաս գրողներ, և կը բերան գանել նաև յոժար աշխատակիցներ մեր եկեղեցական դասուն մէջ ալ, երբ նախաձեռնութիւն ունենան իրենք լապտերը վառելու և հեռուելու Ս. Էջմիածնի ամսաթերթին տակաւ զարգացուն ուղղութեան։

* * *

Անկարելի չէ զոր կը սպասենք Սիոնի Միաբանութենէն, ոչ իսկ դժուարինը։ միայն թէ այն կողմէն ալ անկարելին կամ դժուարինը պէտք չէ սպասուի այս ձեռնարկին յաջողութեան համար։ օրինակի աղագաւ, պահանջել առաջին օրէն ոչ ամսաթերթին հասոյթը պարծաւորութիւն պարդեւէ Միաբանութեան դանձնակին, կամ օրհնութիւն իջեցնէ մատակարարութեան անտուկին մէջ, հարկաւ թէ դժուարինը պահանջել է, եթէ ոչ անկարելին։ Նոյն իսկ դրամական թեթեւ զոհողութիւն մը՝ գլուխ մը եղած ըլլար՝ նեղ օրերու մէջ ծախսուելու սահմանուած, եթէ ոչ շապիկ մը՝ զոր կարելի ըլլար փոխել օր ընդ մէջ։

Երկրորդ՝ նշանակութեան արժանի է, մեր կրթական շրջանակին մէջ, Լսաեան վարժարանի Բարձրագոյն Դասընթացքին բարենշան սկզբնաւորութիւնը, որ ընդհանուր պէտք մը գեթ մասամբ լրացնելու վախճանին պիտի յանգի անշուշտ՝ նոյն իսկ օգտակար ըլլալով գաւառացի իգական սեռին, եւ իմաստութիւն ցոյց կը տրուի առիթէն օգտուելու, ինչպէս ծանուցուած է Սեւ ծովու և Մարմարայի ափունքներէն։ Այս նախաձեռնութեան պատիւն ալ պիտի վերաբերի ի հարկէ Կիրասոնի և Ռոտոսդոյի ազգայիններուն, որոնք փափաք յայտնած են աշակերտուհիներ յղելու Լսաեան վարժարանը։ Կ'նանք աւետել ուրեմն թէ քոյր մը ծնած է Ազգ. Կեդրոն. վարժարանին՝ տասներեք տարի յետոյ անոր ծնունդէն, խոստմնալից քոյր մը՝ որ պիտի կրնայ իր երեց եղբօր հետ ձեռն ի ձեռն տոհմային կրթութեան բարիքը վայելել տալ հայ ժողովրդի ամէն դասակարգերուն, խնայարհագոյն թէ բարձրագոյն, կը հասկնաք հարկ սա՝ Նիւթական վիճակի տեսակէտով։

Բայց թէ ի՞նչ կ'ընէ իր խանձարուրքին մէջ այն միւս նորածինը, աղջկանց Եկեղեցական վարժարանի մը հաստատութեան խորհուրդը, ուսումնասէր հայ տիկնոջ մը նախաձեռնութեամբ գաղափարուած։ — Այս կամ՝ այն կողմն առնուած մասնաւոր տեղեկութիւններ մէջտեղ նետաւոր են այդ կրթական ազնիւ խորհրդին իրականացման ալ՝ վաղ կամ՝ անագան, փոյթ չէ, քանի որ ձեռնարկութեանց մէջ անդանդաղութիւնը միշտ անպատաստ չի մեկնուիր գործին յաջողութեան, կամ բոլորովին անհաշտ չէ իրականացման գաղափարին, թէ և ձեռնարկց փութկոտութիւնը բաղձալի ըլլար հասարակաց համար, երբ խորհուրդը այնքան հրապուրելի եղած է առաջին օրէն։

Հապա սա Դարագաշեանի «Բնական» երկասիրութեան ձեռագիրը, ան ո՞ւր մնաց, կամ՝ ո՞ր չափ ատեն պիտի հիւր մնայ, և մանաւանդ մինչեւ ե՞րբ անպատասխանի պիտի մնայ մեր հայցումը Բերայի Պատրիարքարանի Դիւանատունէն։—Մինչեւ Տրէֆիւսի գործին վախճանը արդեօք... թէ անցուկը մոռցուկ ընելու չափ ժամանակամիջոց մը։

ԱՐԷՏ

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ

ՄԷՌՍԷՖԻՆ ՀԱՐՈՒԱՆՈՒ

ԲԱՐԻԶ, 16 օգոստոս

Պատուհանիս տակէն կ'լսեմ՝ իրենց պոռոտ ձայնը—«Զօրավար Մէհմէտի վկայութիւնը, կարդացէ՛ք Զօրավար Մէհմէտի վկայութիւնը, հէնդ սանդիմ, կարդացէ՛ք կարդացէ՛ք»։ Ու կ'անցնին իրարու ետեւէ, վազելով, լեցնելով փողոցները իրենց խստոտ աղաղակներով։ Լրագրավաճառներն են, թափառաշրջիկներ, որոնք թերթ կը ծախեն ցորեկը, գիշերները մութին մէջ անխոստովանելի արհեստներով զբաղելու համար։

Անոնցմէ իմացայ թէ նախին նախարարը, Մէհմէտ, տուաւ իր վկայութիւնը Տրէֆիւսի խնդրին վրայ։

Տրէֆիւսի դատապարտութեան ժամանակ պատերազմական նախարար էր, ինք դատապարտել տուաւ էր Տրէֆիւսը։ Հիմա որ ամէն կողմէ բացայայտութիւնները հասան, ու վճռաբեկ ատեանը ապացուցուց թէ Տրէֆիւսի դէմ ոեւէ փաստ չկայ, շատ հետաքրքիր էր իմանալ թէ ինչ պիտի ըսէր Մէհմէտ, ոչ թէ Տրէֆիւսը դատապարտելու, այլ ինքզինքը արդարացնելու համար։

Այս վերջին ամիսներուն մէջ, հակատրէֆիւսական թերթեր կը պատմեն ամէն օր թէ Մէհմէտ, որ մինչեւ հիմա ձայնը դեռ չէր հանած, սոսկալի փաստերով պիտի ապացուցանէր թէ Տրէֆիւս մեղապարտ էր։ Ամ երկնային կայծակներ. պիտի թափէին անոնք Տրէֆիւսի գլխուն, զինքը պաշտպանողներուն վրայ. ո՜վ սոսկալի օրեր, ի՜նչ սոսկալի հարուած մը էր զոր Մէհմէտ կը պատրաստէր առանձնութեան մէջ, գաղտնի։ ի՜նչ նոր ու զարհուրելի փաստեր խուլ մը պիտի բերէր զինուորական ատեանին։ Պաղ սարսուռ մը կ'անցնի, կ'ըսէին այս միջոցս հակատրէֆիւսականները, Տրէֆիւսը պաշտպանողներուն վրայն։ վերջը պիտի ըլլար ասիկա Տրէֆիւսի խնդրին։ «Կարդացէ՛ք զօրավար Մէհմէտի վկայութիւնը, կարդացէ՛ք» կը պոռան միշտ փողոցէն լրագրավաճառները։

Նախին նախարար, զօրավար, ուրեմն խելքի ու սիրտի տէր մարդ, ունէր անշուշտ իր պատիւին գիտակցութիւնը, պիտի՝ ըսէր հարիւր ամիսղջ աշխարհքի առջեւ թէ ինչո՛ւ, և ինչպէ՛ս գաղտնի թուղթեր անցուցած էր 1894ի զինուորական Ատեանին անդամներուն, գաղտնի հրամաններով. պիտի վերջապէս տար պարզ բացատրութիւն մը թէ ի՞նչ բանի վրայ կը հիմնէր իր ամբաստանութիւնը։

Հարուածը տրուեցաւ։ Զօրավար Մէհմէտ բերաւ իր վկայութիւնը Տրէֆիւսը վերադառնոյ Ռէնի զինուորական ատեանին։

Երեքուկէս ժամ շարունակ խօսեցաւ յետոյ, բոլոր ներկայ եղողները մեծ յուսախարութիւն մը կրեցին։ Ասոր չէին սպասեր։

1894ին պատերազմական նախարարութիւնը կ'իմանայ թէ զինուորական մասնիչ մը յոյժ կարեւոր թուղթեր Գերմանիոյ կը ծախէր։ Մ'էջ այդ սոսկալի ոճրագործը։ Ամենեքեան կը փնտռեն։ Նամակներ ձեռքերնին կ'անցնի, որոնցմէ կասարելապէս կ'ապահովուին թէ մասնիչ մը կար մէջերնին։ Օր մը ալ նամակի մը մէջ սա տողերը կը գտնեն. «Ամենշուառական Տ... տասերիւ հատ ծրագիրներ բերաւ ձեզի համար։ Բսի թէ այլ եւս իրեն հետ յարաբերութիւններս չպիտի շարունակեմ։ Բիչ մը վարը. «Բսի թէ իենդ մնն է ու չեի կրծեր որ գ.ք ալ իրեն հետ շարունակիք ձեր յարաբերութիւնները։ Ահա մասնիչը, կը խորհին Մէհմէտ ու իր պաշտօնեաները. բայց ով է սա Տ.։ Կը փնտռեն նորէն, կը փնտռեն միշտ. կը գտնեն արդարեւ ծառայ մը Տիւսուա անունով որ կարող էր թուղթեր ծախելու, բայց զինքը հանգիստ կը ձգեն. իրենց փնտռածը չէր։ Այդ միջոցին էր որ, կ'ըսէ Մէհմէտ, նշանաւոր նամակը՝ Գոռտրոն՝ որով մասնիչը խոստում կ'ընէ Գերմանիոյ, ձեռքերնին կ'անցնի։ Այս անգամ՝ անպատճառ պիտի էր գտնէին մասնիչը։ Նախարարութեան մէջ գտնուող բոլոր զինուորականներուն գիրերը կը բաղդատեն Գոռտրոնի հետ ու միայն Տրէֆիւսին գիրը կը գտնեն անորոշներն նման։ Ուրեմն Տրէֆիւս է մասնիչը. ու առջի նամակին մէջի Տ...ալ անշուշտ Տրէֆիւսն է։

Ահա ամբողջ փաստերը, որոնց վրայ Տրէֆիւս ձերբակալուեցաւ ու զինուորական ատեանի մը առջեւ զրկուեցաւ։ Ատեանը դռնփակ էր։ Մէհմէտ կ'իմանայ սակայն թէ Տրէֆիւս պիտի արձակուէր. անմիջապէս,—ու ասիկա խոստովանեցաւ երէկ, դաղտագողի հրաման կու տայ, բարոյական հրաման միայն, կ'ըսէ, Տրէֆիւսը —դատապարտելու, ապա թէ ոչ պա՛ռնգալ կը ծագէր Գերմանիոյ հետ։

Անէկդ ի վեր հինգ տարի է, ապացուցուեցաւ նախ պարզ մահուան սպուներէ, յետոյ վճռաբեկ ատեանին թէ սա թղթուառական Տ... չի կրնար Տրէֆիւսը ըլլալ. հարիւրապետի մը հետ, ինչ պայմաններու մէջ որ ալ ըլլայ, այդպէս չեն խօսիր. թէ ծառայ մը ըլլալու էր Տ... ու Տիւսուան ցուցուցին։ Մէհմէտի չէր հաւատար։

Ապացուցուեցաւ նմանապէս թէ Գոռտրոնն Տրէֆիւսինը չէր, նախ որովհետեւ գիրը իրը չէր, նոյն իսկ 1894ի հինգ քննիչներուն երկուքին խօսքին համեմատ. եւ յետոյ ապացուցուեցաւ թէ Տրէֆիւս Գոյտրոյին մէջը ըսուած խնդիրներուն վրայ տեղեկութիւն չէր կրնար ունենալ։

Գոռտրոյին գիրը կը նմանէր հաղարապետ Էսթէրհազիին գիրի. ասոր վրայ կասկած չի կար. թուղթը նմանապէս Էսթէրհազիինն էր, ինք ընդհանրապէս այդ տեսակ թուղթ կը գործածէր։ Ու յետոյ Էսթէրհազի, որ խոհեմութեան համար Ֆրանսայէն փախաւ տարի մը առաջ, Լոնտրայէն կը խոստովանէր թէ ինք էր Գոռտրոն գրողը։

Այս ամէնը գիտէինք։ Զօրավար Մէհմէտ սիէէն ուրիշ ապացոյցներու կը սպասէինք։ աւելի բացայայտ փաստերու, փաստերու վերջապէս։ Ու անոնք չեկան. «Կարդացէ՛ք սակայն, կարդացէ՛ք զօրավար Մէհմէտի վկայութիւնը»։ Միշտ կը պոռան փողոցը։

Հարուածը տրուեցաւ, թուղթէ հարուած մը։

Տրէֆիւսի խնդիրը հիմա ա՛լ անհատի խնդիր մը չէ, բարոյական յեղաշրջումն է Ֆրանսայի համար։ Այս դատով շատ մը դիմակներ վար առնուեցան. Նախկին դատաւորներ՝ Բքնէլի պէս, նախարարներ, Մէհմէտին, Քավանեաքին, Հանոթոյին պէս, տգեղ կերքերով մարդեր գուրս ելան այս դատէն, իրենց անձնական նկատումներով, ու փառքերով։ Այս դատը, սարդ հարիւրապետի մը դատը, ոլորի մաքրի Ֆրանսան Մեռաիներէն, Մելինեներէն, Հանոթոներէն։

Զէր վերջացած ան, բայց չեմ կարծեր որ Զինուորական Ատեանը յանդգնի այս անգամ, առանց որ և է ապացոյցի դատապարտել մէկը, միայն ազատելու համար նախարարներ, որովհետեւ Տրէֆիւսի անպարտութիւնը դատապարտութիւնը պիտի ըլլայ ամբողջ խումբ մը նախարարներու։

Չեմ յուսար. սոսկալի պիտի ըլլայ ոճիրը, ու հետեւանքները ահռելի։

ՊՈԼՍՈՅ ԹՈՂԹԱԿԱՆ

Ց.Գ.—Այս տող օրերուն էր որ Բարլիզ հասաւ Ռուսական Արտաքին Գործոց Նախարարութեան՝ Տոքթոր Թորգոմեան։

Ֆրանսան ճանչցողի մը համար ի՞նչ ցաւ տեսնել այս ազատութիւնը սրբուած ամէն կողմ, թերթերու մէջ, մեծ ցուցահանդէսին քանի մը ամիս առաջ։

Բայց մոլեռանդութիւն մը եղաւ մեզի համար տեսնել թէ գիտուններ միտ վեր կը մնան այս պզտիկ խնդիրներէն եւ ուշադրութեամբ ու հետաքրքրութեամբ մտիկ կընեն հայ բժիշկի մը ճառը, բժշկական Ակադեմիկի մէջ, հայ բժիշկ մը վայ։ Ժ.Ի. դարուն մէջ ապրած է Տոք. Թորգոմեանի հերոսը, Մբրիմբար Հերացի բժիշկը. անոր մէկ աշխատութեան վրայ էր որ տեղեկութիւն կու տար յայտնի տոքթորը Ակադէմիին, «Ջերմանց Մոլեռանութիւն» անուն գիրքին վրայ։ Մէկ հատիկ օրինակը այս գիրքին կը գտնուի Բարլզի Ազգ. Մատենադարանը. գտնուած է ԺԸ դարուն վերջերը Գօխա, անուանի հ.յ.գ.ա.ն Վիլիրուա քահանային։ Տոքթոր Թորգոմեանի աշխատութիւնը յոյժ կարեւոր է բժշկական պատմութեան տեսակէտով։ Ասիոյ հին բժշկութեան պատմութեան վրայ նոր գլուխ մը կը բանայ, ու առաջին անգամն է որ բժշկական տարեգիրներուն մէջ նայ բժիշկի մը անունը կը կարդացուի, որ Լանկրուայի՝ Տիւրբիի վկայութեան նայելով իր ժամանակին շատ անուն հանած է իր արուեստով, հմտութեամբ ու երկերովը։

Առաջին երեսը պիտի ըլլայ ասիկա անշուշտ ամբողջ աշխատութեան մը։ Տոքթոր Թորգոմեան որ խոսացաւ Ակադեմիին՝ Մոլեռանի գործին կատարեալ թարգմանութիւնը, պիտի շարունակէ անշուշտ իր միւս կենսագրութիւններն բաներն հանել բժշկական ընդհանուր պատմութեան։

Այս յոյսով է որ կը շնորհաւորեմ զինքը։ Պ. Փ.

ՏՐԷՖԻՖԻՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ

ՌԷՆԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ՍՐՋԷՆ

Գ. ՆԻՍՍ (Շար.)

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ

Պ. Բէյրիէ և զօրավար Մէհմէտի դէմ առ դէմ բերուելէն ետքը կը լսուին յաջորդաբար զօրավար Պիլոս, Պ. Բաւէնեաք, զօրավար Զիւրլինտէն և Պ. Հանոթօ։

Ինչպէս յայտնի է, վերջինը արտաքին գործոց նախկին նախարար մըն է և առաջին երեքն ալ պատերազմական նախկին նախարարներ։

Ոչինչ չահկան այս չորս վկայութեանց մէջ ալ, զորս հեռագիրը արդէն հաղորդած է։

Ճիգ մը Տրէֆիւսը յանցաւոր և խաբէբայութեան անպարտ ցուցնելու համար։ ասիկա է։

Միտք պահելիք միակ բանը ամբողջ այդ վկայութեանց մէջ, Տրէֆիւսի հետեւեալ խօսքն է՝ զոր նոյնութեամբ մէջ կը բերենք, և զոր նեսած է Պ. Բաւէնեաքի երեսին։

—Կը զարմանամ որ այն մարդը՝ որ Հանրիի կեղծած թուղթը իբր ապացոյց կարդաց երեսփոխանական ժողովին մէջ, համոզուած կ'երեւայ իմ մեղապարութեանս վրայ, հիմնուելով կարգ մը մեքենայութիւններու՝ զոր Վ.Ճ.ռաբեի Ատեանը մէկ կողմ նետեց։

Մեկնութիւն չի վերցներ այս խօսքը։

Դ. ՆԻՍՍ

ՆՈՐ ՎԿԱՅՆԵՐ

Համալսարանին չլսկանները քիչ բազմութիւն. զինուորները արդեօք կ'ըլլան հաւաքուածներու։

Նկատը, սրահին մէջ, ամէն մարդ կը խօսի սա կէտին վրայ, թէ արդեօք Պ. Լալոյեի վիրաւորուելուն հետեւանքով դատավարութիւնները չընթանան։ դատաւորներուն։

Նիստը կը բացուի վերջապէս, և Տրէֆիւսի փաստաբանը՝ Պ. Տրմանժ, բժշկական տեղեկագրին վրայ հիմնուելով, կը խնդրէ նախագահէն՝ մինչեւ երկուշաբթի յետաձգել դատավարութիւնները։

Կառավարական քոմիսարը սակայն կ'ընդդիմանայ, առարկելով թէ մի՛ միայն Պ. Տրմանժոյ, ամբաստանեալ կողմը արդէն իսկ զօրաւոր կը մնայ։

Ատեանը՝ կարճ խորհրդակցութենէն մը ետքը կ'որոշէ անցնել դատավարութեանց, ու առաջ կ'անցնի դատական նախկին նախարար

Պ. ԿԷՌԻՆ

Պ. Կէռէն կը պատմի թէ ինչպէ՛ս տեղեկացաւ Պոռտրոյին դատուելուն։

—Նախարարական գումարման մը մէջ՝ ուր նախարարապետը և երեք նախարար ներկայ կը գտնուէինք, զօրավար Մէհմէտ ցուցուց Պոռտրոն՝ և ըսելէ ետքը թէ սպայակոյտին պատկանող սպայ մը միայն կրնար դպրն գտած ըլլալ։ յայտնեց թէ Տրէֆիւսի գիրին և Պոռտրոյի գիրին միջեւ նմանութիւններ գտնուած էին արդէն, ինչ որ անոր մեղապարտութիւնը կը հաստատէր։

Պ. Կէռէն (զոր պէտք չէ բնաւ չմոռնալ հակահրկական դաշնակցութեան պատին հետ), ըսելէ ետքը թէ նախարարական նիստի մը մէջ բոլոր նախարարները միաձայնութեամբ վճռեցին դատավարութեան ձեռնարկուիլը, կը յայտարարէ թէ բան մը չի գիտեր անկէ ետքը անցած դարձածին վրայ. մանաւանդ որ բնաւ չէ ալ զբաղած խնդրով։

Կը կանչուի գաղթական նախորդ նախարար մը՝

Պ. ԼԸՊՈՆ

որ երկարօրէն կը բացատրէ այն միջոցները՝ զորս ձեռք առած էր Տրէֆիւսի դէմ, դատապարտութենէն ետքը։

—Իմ պաշտօնավարութեանս միջոցին, կ'ըսէ, համոզուած էի թէ Տրէֆիւս յարաբերութիւններ ունէր զինքը պաշտպանողներուն հետ։ Արդէն իսկ իմ նախորդս՝ Իծի յայտնած էր թէ Բարիզէն Կուանա զրկուած հեռագիր մը իր տեղը չէ հասած և թէ քննութենէն հակցուած է որ անգլիական գիծի մը վրայ հեռագիրը կրսուած է։ Կասկածներ կային պաշտօնեայի մը վրայ. այդ կասկածներուն հաստատումը և բազմաթիւ տեղեկութիւններ վերջապէս սա համոզումը զոյացնել տուին ինծի թէ կը խորհին Տրէֆիւսը փախցնել։ Նոյն իսկ ինծի իմացուցին թէ 1896 օգոստոս 2ին ամերիկեան նաւ մը՝ առանց հիմնաւոր պատճառի, ամբողջ 24 ժամ կեցած էր Սատանայի կղզիին առջեւ։ Այդ, որովհետեւ Տրէֆիւսի փախուստը եթէ ո՛չ դիւրին, գէթ կարելի էր, հրաման տուի որ խստ միջոցներ ձեռք առնեն։ Հրամայեցի որ վանդակորմ մը քաշեն Տրէֆիւսի բանտին շուրջը և կրկին չղթայի զարնեն զինքը աշխատութեանց միջոցին։ Չեմ կարծեր որ այս միջոցները զինքը տանջած ըլլան, քանի որ բնաւ չէ բողոքած։ Ցեռոյ, այս պէս չղթայուած ըլլալով, բնաւ չպիտի փոյթը պանչի և մահուան վտանգին ենթարկել ինքզինքը, որովհետեւ հրաման տրուած էր կրակ ընել իր վրայ՝ փախուստ փորձած պահուն։

Պ. Լբպոն յետոյ կը յայտնէ թէ ինչո՛ւ երկու ամսի չափ արգիլած էր Տրէֆիւսի և իր ընտանիքին միջեւ տեղի ունեցող թղթակցութիւնը, և կ'ըսէ.

—Պատարելապէս համոզուած եմ թէ իր բանտարկութեան միջոցին, Տրէֆիւս՝ կանոնաւոր հաղորդակցութենէն զատ ուրիշ կերպով ալ յարաբերութեան մէջ էր դուրսի հետ։ Եւ սակայն չեմ կրնար ասիկա ապացուցանել։

Պ. Լբպոնի վկայութեան առթիւ քանի մը անկարեւոր հարցումներ կ'ըլլան կառավարութեան քոմիսարին և Պ. Տրմանժի կողմէ, ուրիշ ետքը, նախագահը կը հարցնէ Տրէֆիւսի թէ դիտողութիւն մը ունի՞ ընելիք։

—Լավ, ինչպես կամենաս։ Բայց ինչ ասեցի, ասեցի։ Ինչպես ասեցի, այնպես էլ կանեմ։ Ինչպես ասեցի, ասեցի։ Ինչպես ասեցի, ասեցի։ Ինչպես ասեցի, ասեցի

գայն Ֆուատ փաշայի պարապ գեներալին մէջ։ Ամբաստանեալներուն արարքը պիտի հաստատուի ներկայացուելիք վկաներու յայտարարութեամբը, և հարցաքննիչ դատաւորին առջև Հասան Հաչոի հակասական խօսքերովը։ Ն սեւ ասոր սենեակէն ու անկողնին մէջ սպանեալին վերարերող և անոր անուան սկզբնատառը կրող Փանէլայի մը և լաթի մէջ գրուած տասնբեօթը Բրիմցիներու գտնուելովը և բժշկական քննութեան ու հարցաքննութեան տեղեկագիրներովը։ Ուստի կը խնդրեմ դատել ամբաստանեալները և լսել վկաները։»

Նախագահը սկսաւ զատ զատ հարցանել ամբաստանեալները։ Ասոնցմէ Հիւսէին յայտարարեց թէ մայիս 23ի կիրակի իրիկունը ժամ 12ին Գէորգ ու Գեղամ իրենց գտնուած սրճարանը երթալով, Գէորգ ըսեր է իրեն թէ բեռ մը կայ զոր ԷՄԷ տանի պիտի գոհացնէ զինքը։ Հիւսէին կողմէ մը առնելով Գէորգի ու Գեղամի հետ Իսկենտէր Պողազը փողոցին մէջ Զինոյի խանութին առջև գացեր են։ Հոն բեռանը կապուած ու լեցուն պարկ մը կողովին մէջ դրուած պահուն Հիւսէին հասկցեր է թէ պարկին մէջ մարդ մը կայ, և չէ ուզեր տանիլ։ Գէորգ տասնբեօթը Բիլիմց տուեր է իրեն։ Հիւսէին ասոր վրայ կողովը չաղկեր և Զինոյի հետ փազը փայի պահականոցին ետեւէն անցեր և հոն տեղ մը կողովը կռնակէն վար առեր է պարկը ձգելու համար։ բայց մտը գտնուած տան մը պատուհանէն մարդ մը յանդիմաներ է զիրենք աղտեղութիւններ թափելուն համար։ Հիւսէին ներքին չալկեր է կողովը, ըսելով որ ծովը պիտի տանի և ճամբուն չալուելով քիչ մը հեռուն պարապ գետի մը մէջ ձգեր է պարկը։ Միւս ամբաստանեալներուն ամէնքն ալ ուրացան իրենց վերագրուած ոճիրը։ Նախագահին հրամանով քարտուղարը կարդաց ընդհանուր դատախազին ու հարցաքննիչ դատաւորին տեղեկագիրները որոնք պատասխանուեցան։ Ասոնցմէ Հիւսէինի տեղեկագիրը։ Ցեսոյ դատարանը լսեց ընդհանուր դատախազին կողմէ ներկայացուած վկաները։ Ասոնցմէ կաշկակար Կարապետ ու Գրիգոր ըսին թէ ոճրագործութենէն առաջ ամբաստանեալներէն Եուսուփի սպառն պլիք բրած էր Արտաշ Թաշճեանին։ Վկայ Հաթըզ Մէհմէտ լսաւ թէ դիակը երկու հոգիի կողմէ պարապ գետինը ձգուած է։ Լուսայփոխ Պողոս յայտարարեց թէ սպառն թեւէն առաջ Արտաշ Թաշճեան օսմ. ոսկիներ Բելիմցի փոխել տուած էր իրեն։ Նպարավաճառ Սարգի վկայեց թէ ոճիրը գործուած օրը ամբաստանեալներէն Եուսուփ ու Խաչը Արտաշի վաճառատան բանալին իրեն խանութը ձգած և յետոյ առած էին։ Կօշկակար Ցակոբ ըսաւ թէ սպանեալ Արտաշ ոճիրը գործուած օրը խանութին առջեւէն անցնելով իր վաճառատան կողմը գացած էր։ Ամբաստանեալներէն Խաչերի ու Եուսուփի կողմէ իրենց պաշտպանութեանը համար ներկայացուած վկաներն ալ յայտարարին թէ ոճիրը գործուած գիշերը Խաչը Իրլիքճի խանը կը գտնուէր և Հիւսէին ալ Շուկային դրան կիսը՝ սրճարանի մը մէջ ժամանակ անցուցած է մինչեւ ժամ մէկուկէս։ Նախագահը յայտարարեց թէ գատը ուրիշ օրուան յետաձգուած է, որովհետեւ միւս ամբաստանեալներուն կողմէ ներկայացուած վկաներուն կոչնագիր պիտի ղրկուի։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ առտու Մայր եկեղեցի իջաւ և քարոզ խօսեցաւ բնարան առնելով օրուան ընթերցուածէն Պօղոս առաքեալին սա խօսքը. «Մինչ ժողովն էի, իբրև զողայ խօսէի, իբրև զողայ խորհէի, իբրեւ զողայ համարէի. բայց յրժամ եղէ այր, զողայութենէն ի բաց խափանեցի։» Մեկնեց թէ ինչու Քրիստոս ազգ նմանելու կը յորդորէ, և Պօղոս ազգ նմանիլը կը մեղադրէ։ Բացատրելով այն պարագաները որոնց մէջ Պօղոս այս խօսքերը կարնայ ունենալ զրեց, երկու կէտերու վրայ ամփոփեց ազգայութեան պակասութիւնները. մին փոխառութիւն չունենալ և թեթեւութեամբ գործել, և միւսը երեւոյթէ հրապուրուիլ և իրական բարիքը չճանչնալ։ Մարդկային կեանքի զանազան պարագաները յառաջ բերելով, յորդոր կարդաց փոխառութենէ օգուտ քաղել ամէն բանի մէջ, և երեւոյթներէ չխաբուիլ, այլ մանաւանդ իրական բարութեանց հետամուտ ըլլալ, և առաքինութեամբ, կրթութեամբ, աշխատութեամբ, օրինաւորութեամբ թէ՛ հոգւոյ, և թէ՛ մարմնի բարիքներ գտնել և փորձութիւններ ազատ մնալ։ Ս. Պատրիարք Հայրը մաղթանքներով աւարտեց քարոզը, որ կէս ժամ աւելի տեւեց, և որուն ունկնդիրներու բազմութիւն մը ներկայ էր։

—Ս. Պատրիարքը երէկ կէս օրին Պէօյիւքտէրէ երթալով այցելեց Խաեանց բնակարանը, ուր անցուց նաև գիշերը։ —Ալէքսէեան Սրբազանի հիւանդութիւնը հետզհետէ աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Բժիշկներուն մէջ կարծիքի անհամաձայնութիւն ծագեր է, կ'ըսուի, Սբրբազանին հիւանդութեան տեսակին նկատմամբ։ Շաբաթ օր Տոքթ. Մորթման եւ Տոքթ. Միւհլիք (սրդի), որոնց կ'ընկերանային Տոքթ. Ալէքսանտրոս և Շիրինեան, հաստատեցին թէ սրտի հիւանդութիւն ունի Սրբազանը։ Երէկ Տոքթ. Լօմէր փաշա, Տոքթ. Սեղրոսեան, Տոքթ. Խնդիրեան բացարձակապէս սրտի հիւանդութիւն մը ունենալը մերժեցին։ Այսօր Տոքթ. Խօրասանճեանի ներկայութեանը կատարուած բժշկական խորհրդակցութիւն մը վճռակոն որոշում մը պիտի տայ, ուստի զի ըստ այնմ ձ ուարկուի դարմանումի։

Երէկ ազգս կի միջոցս արիւն առին, և այս գործողութեան վրայ Սրբազանը իր շուրջը գտնուողները ճ նշցաւ և խօսեցաւ։

—Մշոյ Ս. Կարապետ վանքին լուսաբարապետ և վանահայրի փոխանորդ Տ. Թադէոս Մ. վարդապետ Խաչատուրեան վախճաներ է յուլիս 21ին։ Հանգուցեալը, Մշոյ շրջակաները Բաղու գիւղը ծնած, 72 տարեկան էր։ 1858ին վարդապետ ձեռնադրուած էր Ռշտունի Եղիշէն եպիսկոպոսէն և 1878ին Մայրագոյն վարդապետի աստիճան ընդունած Ս. Կարապետի վանահայր Տ. Մամբրէ Մրբազանէն։ Երկար տարիներ վարած է վանքին ներքին և արտաքին տնտեսութեան, նուիրակութեան, Տնօրէն Խորհրդի անդամակցութեան պաշտօնները։ 1887էն ի վեր կը վարէր աւագ լուսաբարութեան և 1890էն ի վեր վանահայրի փոխանորդութեան պաշտօնները միանգամայն։ Անցած տարի ամբորդած էր Ս. Էջմիածին և Ս. Միւռոն բերած էր սափորով, վանքին և Մշոյ Թեմին միւս վանքերուն և եկեղեցիներուն համար։ Մերուելի վարդապետը հմուտ էր եկեղեցական ուսմանց. քաջ կը խօսէր թուրքերէն, քիւրտերէն և տրպիկերէն (պարսկերէնի մէկ միւղը)։ Մուչէն գրուած նամակներ նպաստաւոր կերպով կը խօսին հանգուցեալին գործունէութեան վրայ, յիշատակելով այն ծառայութիւնները զորս մատուցած է Ս. Կարապետի վանքին, որուն մէջ անցուցած էր իր կեանքին վերջուն տարիները։

—Անցած շաբթու գրած էինք թէ ձեմարանի նախորդ տեսուչ Գ. Կ. Կոստանեանց Ս. Հայրապետին խնդած է որ հանգստեան թոշակ կապոյի իրեն։ Գ. Կոստանեան երկու տարի ուսուցչութիւն և հինգ տարի տեսչութիւն բրած է ձեմարանին մէջ։ Իր տեսուչ կը ստանայ եղեր տարեկան 2500 ռուպլի (300 ոսկիի մօտ), և հիմայ ասոր կէսը, 1250 ռուպլի կը պահանջէ իր հանգստեան թոշակին համար։ Գ. Կոստանեանց անշուշտ է և 50,000 ռուպլիի մօտ հարստութիւն ունի եղեր։ Այս պայմաններուն մէջ պահանջուած հանգստեան թոշակը քիչ մը տարօրինակ կ'երեւայ։ Եթէ ձեմարանի մէջ հինգ տարի պաշտօն վարող ամէն տեսուչ իր ամսականին կէսը պահանջէր իրը հանգստեան թոշակ, ի՞նչ կ'ելլար ձեմարանի պիւտճէին վիճակը։

—Մանկապարտէզի սիրուն հաղկս մը տեղի ունեցաւ երկի Օրթաքէոյի Ս. Թարգմանչաց վարժարանի սրահին մէջ, որ երիսեռ բազմութեամբ լեցուած էր։ Հանդէսին կը նախագահէր Տ. Վահրամ Սրբազան Մահունի, շուրջը ունենալով Տ. Տիրայր Վ. և թաղին քահանաները։ Համիտիէ քաջերգով սկսաւ հանդէսը որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ և ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ։ Ապա սկսան մանկական խաղերը ու պարերը ընկերակցութեամբ դաշնակի։ Թէ այդ պարերը և թէ գաւազանիկներով եղած մարմնամարզի փորձերը ծափահարուեցան։ Տեսուչ էֆ. մէկ քանի խօսք ըսաւ վարժարանին նոր տարեշրջանին տրուելիք ուղղութեան վրայ և ձեռագրի մէջ ամէնէն յօժարակ երեք աշակերտուհիներու մէջ մէկ ապարանջան և մատնոց տուաւ հոգաբարձութեան կողմէ։ Զուարթագործները առանձին տեղ մը ի տես դրուած էին։ Տ. Տիրայր Վ. մէկ քանի խօսքով փակեց հանդէսը։

—Նոր Դարի մէջ հետեւեալը կը կարդանք.

Գորու վիճակի գործակալ Արժ. Գէորգ քահանայ Արշակունին մեզ գրում է, որ Տղվիսն գիւղացի Իշխ. Միխայիլ Երիսեմով, միացած տեղական Վրաց քահանայ Գաբրիէլ Աթանովի հետ, յուլիսի 4ին, օգտուելով տեղական հայ քահանայի բացակայութիւնից, մտնում է գիւղի Հայոց Ս. Նշան եկեղեցին, որ 400 տարուայ հնութիւն ունի, և կամենում է բռնի տիրանալ այդ եկեղեցուն, ասելով թէ դա Վրաց եկեղեցի է այն հիման վրայ, որ տեղացիք, ինչպէս Հայերը (Վրասոս), այնպէս և Վրացիք այդ եկեղեցին անուանում են Վրացերէն «Զէլ ճէմարիտ» (Ս. Նշան)։ Գործը քննելու համար, բռնի տիրացողների հաւիրանօք, Տղվան գիւղն են եղել գնացած Ցխիվալի Վրաց գործակալը և Մինվրիսխանի պրիստաւը։ Արժ. Հայր Արշակ ւնու նամակից, գժբաղդաբար, չի երեւում, թէ գործն ինչպէս է վերջացել։»

—Դաւրիժէն կը գրեն թէ «Թավրիզի Հայկեհեաց բարեգործականներութեան» տարեկան 200 ռուպլիի գումար մը յատկացուցած ըլլալով կեդրոնական ուսումնարանի մը հաստատութեան նպատակին, առաջարկած է Աարպատականի Ս. Առաջնորդէն որ այդ մասին հարկ եղածը տօրինէ կարելի եղածին չափ շուտով։ Առաջնորդը ցարդ գործը երեսի վրայ թողած ըլլալով, Ընկերութիւնը վերջերս դիմում ըներ է Ս. Հայրապետին։

—Էյուպի Ս. Եղիա Թաղի Թաղ. Խորհուրդն և Աղքատանոցին միջեւ անհամաձայնութիւն մը ծագած ըլլալով, Տնտեսական Խորհուրդին որոշումը դիւանագրեր Նշան էֆէնտի տեղւոյն վրայ հարկ եղած քննութիւնը կատարած եւ իր տեղեկագիրը մատուցած է Տնտես. Խորհուրդին։

Հեռագիր

ՏՐԷՅՖՈՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՌՆՈՒՄԸ

Ռ. ՇԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԲԻՔԱՌԻ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ (Շար.)

Ռէյն, 19 Օգոստոս։— Գնդապետ Բիքառ, իր երէկուան վկայութեան մէջ ցաւ յայտնեց որ տիւ Բաթի տը Բլամ որուն վկայութիւնը անհրաժեշտ է, քանի որ Լիզը գրած է գաղտնի պարբերական մեկնութիւնը, ներկայ չէ նխատեսուն։ Ցեսոյ խօսեցաւ գաղտնի պարբերական պատկանող բազմաթիւ թուղթերու վրայ, որոնց համար ըսաւ թէ կեղծ են. միւնոյնը ըսաւ նաեւ Տրէյֆիւսի մասին պատրաստուած կարգ մը ոստիկանական տեղեկագիրներու համար։ Ակնարկելով այն հակոդութեան՝ զոր կատարել տուած էր Էսթէրհազիի վրայ՝ այն ատենէն սկսեալ ուր անոր անունը գտած էր Բրրի Պէօին մէջ, Բիքառ ըսաւ թէ Հանրիէն կարգ մը տեղեկութիւններ խնդրեց Էսթէրհազիի մասին, և սակայն չկրցաւ մեծ բան մը քաղել, որովհետեւ Հանրի առարկեց թէ տեղեկութեանց դիւանին մէջ քիչ մը ատեն միայն ճանչցած էր Էսթէրհազին և անկէ ետքն ալ չէր տեսած զայն։ Ցեսոյ անցնելով այն «Էմ» թէ ինք շատ ուշացուցած էր Էսթէրհազիի մասին սկսած քննութիւնը, Բիքառ ըսաւ թէ ի՛նչ ասոր պատճառը կրնայ ըլլալ։ Գնդապետ Բիքառ՝ յայտնելով թէ Կոնդ ու Պուանվիլ զօրավարները մերժեցին միջամտել Էսթէրհազիի խնդրին, լսաւ. «Տիւ Բաթի տը Բլամ իրաւ է որ յանցաւոր է կեղծ մօրուքով մը և կապոյտ ակնոցով պատած ըլլալուն համար, սակայն ո՞վ կ'ուզեցնէր թէ ինք արտօնուած չէր այդպէս ընելու։» Անկէ ետքը ակնարկեց իրեն դէմ նիւթուած մեքենայութեանց. «Նախ և առաջ, ըսաւ, «Պանչ» և Էսթէրհազա հեռագիրներէն երեւան հանեցի անոնց հերքելը և Բաթի տը Բլամի վրայ կասկածելէ առաջ, Էսթէրհազի վրայ կասկածեցայ և խնդրեցի պատերազմական նախարարութենէն՝ քննութիւն մը բանալ այդ մասին։

Բիքառի վկայութենէն ետքը Ռոժէ և Կոնդ զօրավարները խօսք ուզեցին։ Զօրավար Ռոժէ Բիքառէ բացատրութիւն պահանջեց Բրէյլի գործին վրայ։ Զօրավար Մէլսիէ յայտարարեց թէ երբեք չէ խօսած գաղտնի վաւերաթուղթին վրայ, եւ թէ սնկարելի է որ Զօրավար Կոնդ իր թէ պատերազմի երկիւղի մը վրայ խօսած ըլլայ։ Գնդապետ Բիքառ երկու զօրավարներուն պատասխանելով, պնդեց իր յայտարարութեանցմէրողջութեանը վրայ։

—Նիսար բացատրեցաւ ժամը վեցուկէսին։ Նախագահը ներս մտցուց վկայ մը, հայերեալետ կլնեէ, որ պէտքն ընդունած էր Պ. Բաքէնտաքէ, երբ այս վերջինը պատերազմական նախարար էր, Փենել Տրէյֆիւսի դատի գաղտնի թղթածարը, և որ այդ առթիւ երեւան հանած էր Հանրիի խարդախութիւնը։ Հարիւրապետ Կինեէ ըսաւ թէ ինքը յաճախ Տրէյֆիւսի ոստիկանութեանց վրան եղած է, և թէ Տրէյֆիւս խնդրած էր տեղեկութիւն հաղորդել իրեն՝ սպայակոյտին աշխատութիւններուն վրայ։ Հարիւրապետ Կինեէ անոր ըսեր է որ այդ տեղեկութիւնները առնելու համար պէտք է պետին դիմէ։ Բայց Տրէյֆիւս քանի մը անգամ կրկնած ըլլալով իր այդ խնդրանքը, հարիւրապետը վերջապէս տուեր է անոր բոլոր կարելի եղած տեղեկութիւնները։ Վկան յայտարարեց նաեւ թէ Տրէյֆիւս բազմաթիւ ծանօթագրութիւններ ալ ըրաւ, որոնք սակայն չգտնուեցան անոր բնակարանը խուզարկուած պահուն։ Հարիւրապետին կարծիքով, Տրէյֆիւս յանցապարտ է։ Հարիւրապետը ստոյգ կը համարի Լըսլէյն-Ռըֆնոյի պատմութիւնը։ Պորտրան Տրէյֆիւսի կը վերագրէ, և կը պնդէ թէ վաւերական է այն նամակը, զոր զօրավար Մէլսիէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ Բարիզի դեսպանատան զինուորական կցորդ գնդ. Շեայսբրի վերագրած էր, բան մը զոր այս վերջինը հերքած էր անցեալ օր։

Կառավարական քննիչը Քոռիէռ հրամանատար խօսք առնելով, վերապահումներ ըրաւ հարիւրապետ Կինեէի կողմէ հաղորդուած այն տեղեկութիւններուն համար որոնք հիմա Փրանսայի մէջ դիւանագիտական պաշտօն մը ունեցող օտար սպայի մը կը վերաբերին։ (Ցուզմնեկ)։

Կինեէ՝ Հանրիի խարդախութեան մասին Պ. Տըմանժի ըրած մէկ հարցման պատասխանելով ըսաւ թէ Հանրի երկրին շահուն համար ըրաւ այդ խարդախութիւնը։ Պ. Տըմանժ դիմել տուաւ թէ՝ Կինեէ այս խարդախութեան մասին Վեռաբեկ Ատեանին առջեւ ըրածէն տարբեր յայտարարութիւն մը ըրաւ։

Տրէյֆիւս բողոքելով Կինեէի այդ վկայութեան դէմ թէ ինքը անգաղտնապահութիւններ ըրած և չարուեակակ տեղեկութիւններ խնդրած է, յայտարարեց թէ այդ տեղեկութիւնները իր պետին հրամանաւ միայն ուղած է հարիւրապետէն։ Ամբաստանեալը ըսաւ թէ հարիւրապետ Կինեէի տուած բացատրութիւնները անոր երեւակայութեան մէջ միայն գոյութիւն ունէին։

Ցաչորդ վկան էր դեր-գնդապետ տիւ Բաղի տը Բլամ, որ բացակայ էր։

Նախագահը ներս մտցուց Պուանվիլ զօրավարը։ Բանակին ընդհ. սպայակոյտին նախկին պետը յայտարարեց թէ վճռական են ամբաստանեալին խոստովանութիւնները, զորս ըրած է հարիւրապետ Լըսլէյն-Ռըֆնոյ։ «Երբեք պատասխ չը յանձնեցի դեր-գ՝գապետ Բիքառի, ո և է թուղթ տալով 1894ին Զինուորական Ատեանին նախագահ գ՝գապետ Մուռլին։ Բիքառ, որ երբեք չէր տարակուսած Տրէյֆիւսի յանցաւորութեան վրայ, երբ որոշ գ՝գափարներ յայտնեց Էսթէրհազիի մասին, զինքը Զօր. Կոնսի զրկեցի։ Համոզուած եմ Տրէյֆիւսի յանցաւորութեան. (Շ սրժումնէր)։ Հրամանատար Էսթէրհազի խոստովանեցաւ թէ Պուռտրոն ինք գրած է, բայց անկիս միշտ սուտ կը խօսի։ Կը յիշեմ որ 1895 յունվարի սկիզբները տեսակցութիւն մը ունեցայ պատերազմական նախարդ Լոմաքար Զօրավար Մէլսիէի հետ։ Էլիզէի մէջադէպին վրայ խօսեցանք։ Միջադէպը յունուար 5ին տեղի չէ ունեցած, թուականը յունուար 6 ըլլալու է։»

Նախագահը ամբաստանեալին հարցուց թէ՝ ըսելիք մը ունի՞ այս յայտարարութեանց դէմ։ Տրէյֆիւս ըսաւ թէ բան մը չունի ըսելիք։

Նախագահը յետոյ կանչեց Զօրավար Կոնդը։ Բանակին ընդհ. սպայակոյտին նախկին դեր-նախագահը յայտարարեց թէ՝ «բնաւ Էսթէրհազի չգործուեցաւ գաղտնի տեղեկութեանց դիւանին մէջ, և թէ գնդ. Սանտալ պատուն չյանձնեց անոր։ Անկարելի է որ Էսթէրհազի Պուռտոն գրած ըլլայ։» Զօրավարը յիշեց Տրէյֆիւսի բազմաթիւ ոտնկրճգապահութիւնները, և Ատեանին խնդրեց որ կանչուի այն քարտուղարը, որ յանկարծ վրայ եկաւ երբ Տրէյֆիւս սպայակոյտի դիւաններուն մէջ խուզարկութիւններ կ'ընէր անանկ ատեն մը՝ ուր գործ ունէր Զօրավարը Տրէյֆիւսի խոստովանութեանց մասին։ Զօր. Մէլսիէի յայտարարութիւնները ըրաւ։ «Հարիւրապետ Լըսլէյն Ռըֆնոյ յայտարարեց թէ, ըսաւ, Հարցաքննութեան նստաւորին յանդիմանութիւնները վախնալով ալ չէ համբարձած խօսել Տրէյֆիւսի խոստովանութեան վրայ, և անդատար կերպով պատմած է անոր ատենանդուրի եղած ատեն պատահածը։ Սխալ է Բիքառի այն խօսքը թէ յուզուած ըլլամ յունվար 5ին, գերման դեսպան Մինսթրէր կոմսին դիմումին վրայ։ այդ մասին յունվար 6ին միայն տեղեկութիւն առի։» Զօրվ. Կոնդ յիշեց մէկ քանի ձերբակալութիւններ, որոնք Բիքառի հրամանաւ եղած էին, առանց ամբաստանեալներուն դէմ ոչ և է ապացոյցի։ Զօրավար Կոնդ ըսաւ թէ երբեք արգելք չէ եղած Բիքառի ոչ և է մէկ ձեռնարկին։ Հերքեց հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Պէրթիւլիսի խօսքերը Հանրիի խարդախութեան մասին, և ը՝դուռնեց թէ կեղծ թուղթին իրեն ներկայացուած ատեն Հանրի պէտք էր որ Բիքառի չցուցուի։

Նախագահին հրաւէրին վրայ, Տրէյֆիւս յայտարարեց թէ զինքը պատերազմական պաշտօնատան մէջ յանկարծակի բերող քարտուղարին կ'ուզէ պատասխանել ուղղակի։ «Այդ քարտուղարը սատ է, ըսաւ ամբաստանեալը։ Հարկաւոր զօրավար Կոնդի խօսքին, անկարելի էր որ այն ժամուն սպայ մը մտնէ պաշտօնատունը։» — «Դժուար էր, բայց ոչ անկարելի», պատասխանեց զօրավար Կոնդ։ Գնդ. Բիքառ ինքզինքը արդարա, ցուց զօրավար Կոնդի այն ամբաստանութեանց դէմ, թէ լրտեսներ ձերբակալած է առանց ապացոյցի։

Զօրավար Պիլէօ վկայութեան կոչուելով, բացատրութիւններ տուաւ իր նախարարութեան ատենուան գաղտնի վարկերուն վրայ։

Ռէյն —Զօրավար Պիլէօ՝ իր յայտարարութեան մէջ ըսած ըլլալով թէ Բիքառ մեծ ծախքեր ըրած էր իր փնտռտուքներուն համար, դէմ առ դէմ բերուեցաւ գնդապետ Բիքառի հետ՝ որ ապացուցոյց թէ պատերազմական նախարարութեան գաղտնի վարկէն միմիայն անհրաժեշտ գումարը ծախսած է, այսինքն ակնարկուած 100,000 ֆրանքին 20,000 ֆրանքը։ Մի՛ 80,000ը մնացած է զօրավար Պիլէօյի (իրը պատերազմական նախարար) տրամադրութեան տակ։

—Կը հաւատան թէ զինուորական ատեանը՝ մանաւոր դռնփակ նիստի մը մէջ պիտի վճռէ՝ այն նամակին վրայ՝ որուն կեղ՝ ըլլալուն պնդած էր Աւստրիոյ-Հունգարիոյ զինուորական կցորդը՝ Շեայսբը, և որ զօրավար Մէլսիէի կողմէ գործածուած է զինուորական ատեանին առջեւ։

Պ. ԼԱՊՈՌ

Ռէյն։—Պ. Լապորի վիճակը գոհացուցիչ է։ Նոյն իսկ այսօր կրցաւ ոտքի ելլել։ Կը յուսացուի որ երկուշաբթի կամ երեքշաբթի պիտի կրնայ տունէն դուրս ելլել։

ԲԱՌԻՋ։— Շարունակ վոզոլին կացութիւնը չէ փոխուած։ Ցարեկին սկսեալ, հակոդութիւնը ա՛լ աւելի խոտացաւ։ Հանգամանքներու դաշնակցութեան պատճառող տուը՝ վերջին ծայր սեղմ պաշարման մը ենթարկուած է։ Կոյսերներու բերանները հակոդութեան տակ են, որպէս զի Պ. Կինեն չկարենայ անոնցմէ փախչիլ։

—Կը հաւատան թէ Պ. Մաքս Ռէյժիս Պռիսէլ փախած է, վախնալով որ կրնայ ձերբակալուիլ։

Զենիւնեէ։— Ֆրանց Եոզէֆ կայսր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր հայկերոյթ մը տրուեցաւ Նիքոլա իշխանի ապարանքին մէջ։ Իշխանը Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կայսր կենացը բաժակ պարպելով վեր հանեց այն բարիքներն ու բարեացակամութիւնը որոնց թագաւոր-կայսրը առարկայ ըրած է դինը։

ՕՌՈՐԹՕ։— Պաշտօնական տեղեկութեանց նայելով, ժամանակը սկսաւ օգոստոս 4ին։ Մ նչեւ հիմա 39 հոգի վարակուեցան՝ որոնց 13ը մեռան։

ՊԵՐԼԻՆ։— Ռուս դատաւոր՝ երրորդ անգամ թերցում վ մեր ժեց ջրանցքի օրինագծին ամրոցելութիւնը։

ՊԷՐԼԻՆ։— Զինուորական ատեանը դէմ առ դէմ բերաւ սճրին հեղինակները։

ԱՇՏ ՕՐՈՒԱՆ

Ռէյն, 20 օգոստոս —(Շարունակութիւն երեկուան հեռագրին)։ Կոնդ զօրավարը ըսաւ թէ բոլորովին կը մերժէ ըսածները Էսթէրհազիի որ, ըստ իրեն, շատ յարաբերութիւն ունեցած է սպայակոյտին հետ և տրուած հրահանգներուն համեմատ գործած է։ Զօրավարը յարեց թէ տիւ Բաթի տը Բլամի գործածն սնխոհեմութիւնենէն զատ բան մը չի գիտեր և թէ Մոնսուրիի գրաստանին մէջ տիւ Բաթի տը Բլամի, Կոնվլէնի, Հանրիի ու Էսթէրհազիի հոչակաւոր տեսակցութիւնը 1898 յուլիսին իմացած է, մինչդեռ 1897 հոկտեմբերին տեղի ունեցած էր։ Զօրավար Կոնդ ըսաւ թէ այդ մասին դիտողութիւններ ըրած էր Հանրիի և թէ գնդապետ տիւ Բաթի տը Բլամի վարմունքը մասին խանգարման մը միայն կրնայ վերագրուիլ։ «Գնդապետը, յարեց զօրավարը, ոչ միայն չափազանց եռանդ ցոյց տուաւ, այլ անորակելի ձեռնարկներ ըրաւ, որոնց մասին չէի կրնար կասկած մը ունենալ, մանաւանդ որ միշտ արդիւնք էի իրեն ու և է ձեռնարկ ընել Էսթէրհազիի մասն։ Սակայն հետ մկտեղ չեմ ընդունիր կինեի հարիւրապետին այն ամբաստանութիւնը թէ տիւ Բաթի տը Բլամ մեղսակից ըլլայ Հանրիի խարդախութեան։» Պ. Տըմանժ հարցում մը ըրաւ՝ գաղտնի թուղթերուն կցուած ծանօթագրութեան մասին։ Կոնդ զօրավարը սպասս պատասխանեց։ «Այդ ծանօթագրութիւնը 1894 նոյեմբերին կամ դեկտեմբերին պատրաստուեցաւ Մէլսիէ զօրավարին հրամանով որ այն ատեն պատերազմական նախարար էր։ Դատին ետքը նախարարը հրամայած էր Սանտալ գնդապետին բնաջինջ ընել այդ թուղթը, բայց Սանտալ բանագրը չընելով անոր պատճէնը պահած էր։ Զօրավար Մէլսիէի ձեռքը գըտնուածը այդ պատճէնն է զոր ես տուի անոր։ Պուռանվիլ զօրավարին հրամանով։ Բիքառ գնդապետին ըսած գաղտնի չորս թուղթերն էին որ զանազան մեկնութեանց առարկայ կ'ելլային։» Պ. Տըմանժ ըսաւ թէ չատ տարօրինակ է որ այդ տեսակ խիստ չահեկան թուղթ մը նախ Սանտալի կողմէ կ'այրուի և յետոյ Մէլսիէ զօրավարն ալ անոր պատճէնը կ'ոչնչացնէ։ Կ'ը՝դ զօրավարը պատասխանեց թէ Էսթէրհազիի անունը բնաւ տեսնուած չէ գաղտնի վարկերու ցուցակին մէջ։ Բիքառ պահանջեց որ այդ մասին դէմ առ դէմ բերուի Պիլէօ զօրավարին հետ։

ԲԱՐԻԶ —Դ. Կէուէն և ընկերները, որոնք հակահրէականներու դաշնակցութեան կեդրոնը ապաստանած են, կը ըլլան նեղուելիք ոճիրներէն։ Հաշտութեան ձեռնարկները չյաջողեցան։ Ոստիկանութիւնը ապաստան դիւք մը կը պահէ և ոչ ոք կ'արտօ է դուրս ելլելու։ Գերմանահայերու կուսակցութիւնը ցոյցեր կազմակերպեց հակահրէական դաշնակցութեան կեդրոնին առջեւ։ Բաւական ծանր կռիւներ տեղի ունեցան, որոնց միջոցին չորս ոստիկաններ վիրաւորուեցան։ Պ. Մէկսպաթիէն ինս ձերբակալուեցաւ։ Իրկնունչ Շապոլ փողոցին մէջ չէրնբերութիւնը արգիլուեցաւ։

ՐՈՊԼԻՐԴ ՖՈԼԷՃ

Սոյն Ֆոլէճ, հաստատեալ կոյս. Բարձը Իրատէով, կազմակերպեալ է Եւրոպեան ու Ամերիկեան Նոյն օրինակ հաստատութեանց նման, ունենալով նշանաւոր դատուուց կաճառ մը որով կը կառավարուի։ Նաև ընտիր և յաջողակ ուսուցիչներ՝ Հայերէն, Ֆուլիարէն, Գաղիերէն, Գերմաներէն, Ցունարէն և Թրքերէն լեզուաց համար։ Ունի դրատուն մը, իր 8000 հատորներէ բաղկացեալ, երկրաբանական, հանքաբանական, կենդանաբանական և բուսաբանական հաւաքածոներ, և բնագիտական, տարրաբանական, բնախօսական և այլ բազմաթիւ գործիներ։

Քոլէճին նպատակն է ժամանակիս պահանջմանց համաձայն բարձրագոյն կարգի կրթութիւն մը տալ իրեն դիմող երիտասարդաց։ Նոր անօրէնութիւնք եղած են բնական գիտութեան դիւրութիւններ ընծայելու համար։

Բոպէրդ Քոլէճի մէջ աւանդեալ գրականն և գիտական ուսմանց լեզուն Անգլերէն է։ սակայն ի բաքանչիւր ուսանող պարտաւորեալ է ուսանիլ իր մայրենի լեզուն և տոհմային պատմութիւնը։ Հայերէն լեզուի և Դպրութեան համար գծուած է ուսման կատարեալ ընթացք մը որուն պիտի հետեւի իւրաքանչիւր Հայ ուսանող։

Հաստատութեան հոյակապ և քարաշէն շէնքերը կառուցուած են ի Բուռնլի Հիլսը, Վոսփորի Եւրոպական կողմը գըտնուող բերդերու ետեւը բլրի մը վրայ, որուն գլխաբը Վոսփորի ափանց վրայ գեղեցկագոյնն և ամէնէն առողջարարը համարուած է։

389 8—24

Տ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4ոդ երեսը

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	25	15
Ամէնէն բարձր գին	»	25	16
Ամէնէն վար գին	»	25	15
Բուլէլիի երկաթ. զոց.	Ֆր.	123	75
Ամէնէն բարձր գին	»	123	87
Ամէնէն վար գին	»	123	75

ԲԱՑՈՒՄ 9 Օգոստ.

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Գ.	Ֆ. Ֆ.	25	17
Բուլէլիի երկաթուղի	Ֆր.	114	
Օսմանիէ		425	—
Ռէժի		309	
Օսմ. Պանքա		13	20
Ռէյտի ժէնէրալ ՕՍՍմ.		2	30
Երկրագործ ական Պանքա		7	—
Ասս. Ամ. Նաւժ է Վայէօռ	Ա. Ո.	3	12
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	20
Թրամուէյ բաժնեթ.		650	—
» ժուիսանս		137	—
» պարտաթ.	Ֆր.	490	—
Տէրբոսի չուրի ընկ.	»	300	—
Քարափ Ն. Հոյսու	»	450	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒՄ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	(9
Անգլիական ոսկի	»	110	
Իոլ էմբէրիալ	»	00	10
Ֆրիմից	»	5[illegible]	(4
Մէճիտիէ արծաթ	»	107	39
Մէճիտիէ	»	89	—
Բուլգարի ոսկեղարամ	Օ. Ո.	8	60

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 19 Օգոստոս

Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.) բաց.	Ղրշ.	23	32
) գոց.	»	23	32
» » » Բ.		47	70

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Վեհափառ Սուլթանին Կայսերական Իրատով
Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892 թուականը
(30 սէֆէր 1310)

Գործակալ, Ղալաթիոյ մէջ Պ. Ալպէր Սիմրնս
Ծակորեան խան, Վլոյվոտա փողոց թիւ 67

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Հրդեհի, արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Կ. ՊՈԼԻՍ Եէնի խան, Թարաքէյ Ղալաթիա

Գործակալ, Պոլսոյ կողմը Օսմ. Պանքայի մասնաճիւղը Եէնի ճամի հավլուսը փողոց, Օսմ. Նամակատան դէմը

Դեր-գործակալ Պոլսոյ կողմը Պ. Ի. Զասօխ
Մարքուէճիլար, Զարչըլը խան, թիւ 21
194

Կ. ՊՈԼՍՈՅ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԱՐՄՏԻՒ.—Յորեն.—Վերջացող չարթուան մէջ հասաւ 1000 քիլ. Անատոլուէն, կարծր ցորենէն հասաւ 5000 քիլ. և ծախուեցաւ օրան 38-39 փր.ի։ Հանար.—Վաճառում չի կայ։ Եգիպտացորեն.—Հրապարակը ոգեւորուած է։ Գարի.—26,000 օրան ծախուեցաւ Մէրսինի, Օտէսայի տեսակէն, քիլոն 12 1/4-13 ղրշ.ի։ Վարսակ.—Վաճառում չկայ։ Թունդակեր.—Վաճառում չկայ։ Սուսամ.—Վաճառում չկայ։ Լուբիա.—Վաճառում չկայ։

ԱԼԻՒՐ.— 700 պարկ հասաւ Օտէսայի տեսակէն, պարկը 80—104 ղրշ.ի, 2900 պարկ Մարսիլիոյ տեսակէն, պարկը 65-67 ղրշ.ի, 400 պարկ Պրայիլայէն, պարկը 81-82 ղրշ.ի և 400 պարկ Սմիրնէն, պարկը 67-74 ղրշ.ի։

ԳԱՂԹԱՐԵՐԻ.—Շաքար.—Թրիէսթէէն հասաւ 5000 պարկ և Ռուսիայէն 300 պարկ։ Ծախուեցաւ 5000 պարկ Թրիէսթէի տեսակէն, կենդինները 92-98 ղրշ.ի և 300 պարկ ռուսական, կենդինները 92 ղրշ.ի։ Խանուտ.—2200 պարկ ծախուեցաւ 100 օրան 4.50-5.60 օսմ. ոսկիի։ Բրինձ.—150 պարկ ճարոնական հասաւ, պարկը 140-160 ղրշ.ի, 1100 պարկ եգիպտական՝ պարկը 78-81 ղրշ.ի և 2000 պարկ բանկուն՝ պարկը 105 ղրշ.ի։ Պղպեղ.—Ժամանում և վաճառում չկայ։ Սիրոպերիական կարագ.—Թանկոթքի տեսակէն վրայ քիչ մը գործ եղաւ օրան 12 ղրշ.էն։ Մոմ.—2200 անտուկ Ֆուռնիէ հասաւ, անտուկը 50 ղրշ.ի և 1000 անտուկ պլէճական, գիլոն 4 ղրշ.ի։ Քարեղ.—Թրանսիթի ընթացիկ գործառնութիւններ անտուկը 22 ղրշ.էն։ Ռուսականին անտուկը 25 և ռումանականինը 25 ղրշ. ոսկիդրամ կ'արժէ մեր հրապարակին վրայ։

ԱԼԷՊՈՒ.— Շարթուան մէջ հասան 26 տակառ Ուլատոֆքա, 37 օրան մէկ օսմ. ոսկիի, 4 տակառ Թէրէսթինաքօ 38-39 օրան մէկ օսմ. ոսկիի և 16 տակառ հունգարական, 39 40 օրան մէկ օսմ. ոսկիի։

ՀԱՆԲԱՆՈՒԻՆ.—Կարեւոր գործառնութիւններ։ Քարտէրին թօնոն կարժէ 24 1/2 շիլին և Նիւքէյտիին 22 1/2 շիլին։

ՄԱՆԻՖԱՖՈՒՐԱ.—Գործառնութեանց մէջ քիչ շատ ոգեւորութիւն կ'երեւայ, քանի մը գնորդներ գտնուելուն պատճառաւ։

ԱՐՏԱՇՈՒԵԼԻՔ ՆԻՒԹԵՐ.—Թիֆթիկ.—400 հակ ծախուեցաւ օրան 19-21 1/2 ղրշ։ Բուրդ.— Անկարեւոր գործառնութիւններ։ Բամպակ.—Անկարեւոր գործառնութիւններ։ Մեհամա.—Հրապարակը հանգարտ է։ Կապերս.—Ապրանք կը հասնի չարունակ։ Տաղտանի տեսակէն ծախուեցաւ 5000 ռսկիի այժողութեամբ։ Դեղին մեղրամոմ.— Վաճառում չկայ։ Ճճիրի —Անկարեւոր գործառնութիւններ։ Գիսոր.— Վաճառում չկայ. հրապարակը հաստատուն է։ Մուսուլի սեւին օրան 7 1/2-8 ղրշ. կ'արժէ, ճերմակինը 8 9։ Մորթ.—Վաճառում չկայ։ Ընկոյզ.—Անկարեւոր գործառնութիւններ։ Կաղին.—Վաճառում չի կայ գիները կը բարձրանան, որովհետեւ հուսքը դէշ է կ'ըսուի։ Պտուղ.—Հրապարակին վրայ գրեթէ գործ չեղաւ։ Ագիոն.—Անկարեւոր գործառնութիւններ։

ՊԱՅՇ ՀԱՌՍԻ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐը
Հոգեբանութիւն, երես 707
Այս գիրքը, ձեռնհաս հեղինակի գործ և բազմաստեղ ուսումնասիրութեան արդիւնք, մամլոյ տակ էր երկար ժամանակէ հետէ։ Հիմա աւարտած է և հրապարակ հանուած ի գին 30ղրշ.։ Իմաստասիրական գրուած մը չէ լոկ, այլ միանգամայն պատմութիւն մը իմաստասիրական դրութիւններու։ Նոյնչափ կատարեալ և հստակ ուրիշ երկասիրութիւն մը չկայ Հայ լեզուով։ կը յանձնարարենք բոլոր Հայ ուսանողներուն և դպրոցներուն։
Կը ծախուի Պայազ-Հաուսի գրատան մէջ Ֆինճանճլար Եօղուշու։ 173

ՄՈՍ
ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբոլ, Գլասգոյ, Մէլբուրնի և Սիդնէյ գիծերու գոլորշիներ։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	
Բամմէս	3000	Թիպս	2500
Ալպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյպը	3000	Սեայրիս	2250
Գեանորուս	3000	Հէրա	2200
Նարոս	3000	Սֆինքս	2000
Յամանի	3000	Գասքոնի	1500
Թարիքէս	2500	Գրիֆ	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. Վիթօլ և Ընկ.
Ուիթոլ խան
ՇԷՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
568 31, Ճէյմս Սգրիդ Լիվրբոլ

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻԻՆԻԽ
ՄԻԱՑԵԱԼ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք 27,000,000
Պահեստի դրամ	» 52,002,500
Տարեկան հասոյթ	» 70,339,912

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով։ 572
Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌԵԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գաբու, Անանիտիս խան. 20 21 22

COMP RUSSE
NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբթուան երթեւեկութիւնք
Գշ. 10 22 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դշ. 11 23 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։ (Հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բորտ-Սաիտ, Նաֆա, Գէրուն եւ Գիրս),
Եշ. 12 24 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։
Եշ. 12 24 Ինէպոլու, Սինոպ, Սամսոն, Օնտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Գաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր. 13 25 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։ 56

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852
Տ՞Ռ Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺՔ
396 ՄԵՆ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396
(Ամէն դրութիւններ նոյն յոյսը, գնը Զէյթունցի գրած)
Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենատաքիկ ցաւած ակռաներն ալ անցաւ կը լեցնեն. յանձնելու և ծախուած գործածելու պայմանաւ։
Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր, և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յոյս և նման բնականի, գնով չնչին գրոշի մը պարտիկ, ծանոթութիւն, և ոչով ոչոնցմէն երաշխաւորելով։
Բերանի հիւանդութիւնը կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թարմացուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ ատամներու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն.
Ց. Գ. Ձմեռները կիրակի օրերն ալ, (Գնա- 1- 1՝) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (Գնա- 1- 1՝մեր) հրատարակ կընդունին Բերայի գործատեղին։
Գաղթականներ կրնան գիմել իւրեանց բնակարանն, Գլ- 1 Խրիմեան գրոց։

QUINA LAROCHE
Նիհար, ժգագոյն և ախորժակ չունեցող տղոց ու կիներու և հիւանդութենէ նոր ապաքինածներու համար, ըստ բժշկութեան, ամէնէն ազդու դեղը պղպատն ու քինինն է։ Պղպատը արիւնը կը թարմացնէ և կ'ուժեղցնէ. իսկ քինինը՝ ստամոքսին պաշտօնը կը դիւրացնէ։ ՔԻՆԻ ԼԱՐՈՇ, այդ երկու ազդու դեղերէն բաղկացած ըլլալով նմաններուն մէջ ամէնէն առաջինն ըլալը կը հաստատէ այն 16,600 ֆրանքի պարգեւը զոր ստացած է ֆրանսական կառավարութենէն։ Քինա Լարոշ կ. Պոլսոյ և գաւառներու դեղագործներուն և դեղի մթերանոցներուն մէջ կը գտնուի։

ԿՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՐԴԻՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ
Ընդհ. Հալլ, կ. Պոլսոյ և Սմիրնայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թ.նօ
Ալպանօ	1069	Գոմօ	1437	Գոզօ	1011	Մալմօ	724	Բօզարիօ	188
Ալէքթօ	3807	Գենկօ	2903	Գրօանօ	1695	Մարէնկօ	2373	Ժապէօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հէրօ	775	Մարգէլլօ	3709	Նիբիօ	1735
Արիսսդօ	2377	Դիտօ	4811	Հիտալկօ	1561	Միրաստօ	3557	Սիլվիօ	1193
Գաբանս	1832	Եսմինս	987	Հինտու	3720	Մէրլօ	1057	Մէլէրս	1200
Գօրտինօ	1264	Նաւրօ	2383	Հօրարիօ	3600	Մոնդէվէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Գրաւօ	1076	Տրաբօ	1713	Հաւմէէր	596	Մաւրիլիօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1346
Գրիւնօ	841	Ֆինամօ	504	Խակ	2354	Նէրօ	1083	Թօրիօ	3527
Գրէֆֆալօ	4431	Էարօ	2464	Խտանս	5540	Օհիս	4100	Բօլէտօ	1470
Գէլլրօ	1671	Էլտորատօ	1520	Միւնս	1030	Ոնեարիս	4036	Թորքիտօ	437
Գալիբաս	1237	Էշաղս	1484	Պլեսս	1053	Պրլանտս	1535	Ուրպինս	2,39
Գամէս	1244	Ֆիտս	954	Բօլբինս	2307	Բալէրնս	1637	Վասքս	1914
Գազ	1094	Ֆինլատտ	1526	Բօրնս	1700	Ռ.ս	510	Վլօս	1289
Զիրակս	2729	Ֆլամինիս	849	Լէս	1053	Բիալթս	2229	Վլիմուրնս	2396
Միսէրս	1834	Ֆրանսիսքս	4582	Էլբանդս	2272	Ռեն...	1663	Ելատ	1858
Գլիս	2697	Գաբրիէլս	3060	Լիմօրնս	1643	Բալլ	1613	Զէրս	1200
Գօլորատս	4235	Գիրանս	1249	Լորէնսս	3191	Բաստէ	1739		

Իարս չոգենաւը, նաւապետ Ուտ, ընդհանուր վաճառքով Հալլէն հոս հասած է։
Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ԲՐԱՂ
Թիւ 17—18, Գիւլիւրեաց Մեսէթ խան, Գալաթիա

Լ'ԱՆԳԼԷ
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀՌՈՒ, ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար	1871ին մինչեւ 1897 վճարուած
147 միլիոն.	գումար 239 միլիոն։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
Պ. Պ. Կոմ Էտմոն Զիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ
» Ռոսոլֆ Հոհոս, Դեր-Նախագահ.
» Ժոզէֆ Հոհոս, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.
» Գոլոմոն Նաքօ, » » » »
» Անթուան Բրոքէշ ա'Օսթէն.
Թէոտոր Բոնձէն
Ժան տը Վէնինկ-Ինկէնհայն
Կառավարութեան Քօմիսէր
Պ. ԺԱՆ ՄԻԻՔ, կայս. և Թագ. Նախարարական խորհրդական
Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՕՆԷԼ ՊՕՆՏԻ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարգիսղուլի տուն։
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 176

EMULSION SCOTT
ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին նշանը

աշխարհի մէջ լաւագոյն դեղն է
ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ
ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար։
Այնքան ախորժահամ ձկան իւղն է և իրոֆոսֆիթի տը լո է տը սուտ՝ ի հետ խառնուած։ Տղայք հաճոյքով կ'ուզեն ճաշակել զայն։ Բնաւ ուրիշ դեղ մը սոր չափ ազդեցիկ չէ, բուժելու համար
ՀԻՒԾԱԽՏՔ, ԽՈՑԼ (արդէն),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԾԻՒՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԹՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՒԹԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱՋԸ,
ՀԱՐԲՈՒԹԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
կը ծախուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։
Գործարանէն ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄԱՆԻ ԵՒ ՀԱՒՐԼ

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ 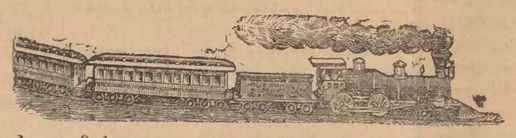 ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1899 Ապրիլ 10 (Ն.Տ.) շաբաթէն սկսեալ
ՀԱՅՏԱՐ ԲԱՇԱ ԷՍԿԻ-ՇԷՀԻՐ ԳԻԾ

ԵՐԹ

ԿԱՅԱՐԱՆ	Թ. 4 Ձամբ. Առտ.	Թ. 34 Խառն Առտ.	Թ. 6 Ձամբ. Առտ.	Թ. 8 Ձամբ. Առտ.	Թ. 10 Ձամբ. Առտ.	Թ. 12 Ձամբ. Առտ.	Թ. 14 Ձամբ. Առտ.	Թ. 16 Ձամբ. Իրիկ.	Թ. 36 Խառն Իրիկ.	Թ. 18 Ձամբ. Իրիկ.	Թ. 20 Ձամբ. Իրիկ.	Թ. 22 Ձամբ. Իրիկ.
	ԿԱՌԱԼՈՒՄԸ											
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քարաքէօյ կամուրջ ԺԿն.	10 40	11 —	1 10	2 15	3 25	4 10	5 5	6 35	7 35	9 25	10 30	11 35
Հայտար Փաշա ԺՄ.	11 5	11 25	1 35	2 40	3 50	4 35	5 30	7 —	8 —	9 50	10 55	12 —
	11 12	11 45	1 45	2 48	4 1	4 45	5 40	7 11	8 17	9 57	11 5	12 8
Բզզլլ Թօփրաք »	11 19	— —	1 52	2 55	4 8	4 52	5 47	7 18	8 26	10 4	11 12	12 15
Ֆէէէր Նօյու »	11 24	— —	1 56	3 1	4 12	4 56	5 51	7 22	8 30	10 8	11 16	12 19
Կէօղ Թէփէ »	11 29	— —	2 1	3 6	4 17	5 1	5 56	7 27	8 35	— —	11 21	12 24
Էրէնքէօյ »	11 36	12 2	2 5	3 9	4 23	5 4	6 1	7 33	8 41	10 14	11 28	12 29
Պօսթանճը »	11 45	12 12	2 13		4 31		6 10	7 42	8 50	10 21	11 38	12 38
Մալթէպէ »	11 56	12 25	2 25		4 41		6 20	7 52	9 4	10 31	11 48	12 48
Քարթալ »	12 7	12 42	2 36		4 52		6 31	8 3	9 20	10 42	12 —	12 59
Բէնտիք ԺՄ.	12 15	12 52	2 44		5 —		6 39	8 11	9 30	10 50	12 8	1 7
ԺԿն.		1 —							9 38			
Թուզլա »		1 26							10 5			
Կէյպզէ »		1 49							10 34			
Տիլ Իսքէլէսի »		2 13							11 —			
Թաշլանճիլ »		2 24							11 13			
Հէրէքէ »		2 48							11 34			
Նարքմճա »		3 4							12 —			
Թիւթիւն Զիֆթլիք »		3 18							12 17			
Տէրինճէ »		3 29							12 30			
ԺՄ.		3 43							12 48			
Իզմիր ԺԿն.		4 5										
Պէօյիւք Տէրպէնտ »		4 42										
Սապանճա »		5 14										
Ատա Բազար »		5 41										
Կէյվէ »		6 28										
Աք Հիսար »		6 51										
Մէքէճէ »		7 29										
Լէֆքէ »		7 59										
Վէզիր Խան »		8 37										
ԺՄ.		9 20										
Պիլէճիք ԺԿն.		9 35										
Բարաքէօյ »		10 45										
Պօղիւք »		11 29										
Ինէ Լօնիւ »		12 22										
Զուքուր Հիսար »		12 54										
Լոկի Շէհր ԺՄ.		1 35										
		Իրիկ.										

ԴԱՐՁ

ԿԱՅԱՐԱՆ	Թ. 1 Ձամբ Առտ.	Թ. 3 Ձամբ. Առտ.	Թ. 5 Ձամբ. Առտ.	Թ. 31 Խառն Առտ.	Թ. 7 Ձամբ. Առտ.	Թ. 9 Ձամբ. Առտ.	Թ. 11 Ձամբ. Առտ.	Թ. 18 Ձամբ. Առտ.	Թ. 15 Ձամբ. Իրիկ.	Թ. 17 Ձամբ. Իրիկ.	Թ. 33 Խառն Առտ.	Թ. 19 Ձամբ. Իրիկ.
	ԿԱՌԱԼՈՒՄԸ											
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Լոկի Շէհր ԺԿն.											9 45	
Զուքուր Հիսար »											10 24	
Ինէ Լօնիւ »											10 57	
Պօշեիւք »											11 34	
Բարաքէօյ »											12 10	
ԺՄ.											1 —	
Պիլէճիք ԺԿն.											1 14	
Վէզիր Խան »											1 51	
Լէֆքէ »											2 29	
Մէքէճէ »											3 3	
Աք Հիսար »											3 32	
Կէյվէ »											3 58	
Ատա Բազար »											4 54	
Սապանճա »											5 12	
Պէօյիւք Տէրպէնտ »											5 42	
ԺՄ.											6 18	
Իզմիր ԺԿն.				10 45							6 40	
Տէրինճէ »				11 3							6 56	
Թիւթիւն Զիֆթլիք »				11 11							7 5	
Նարքմճա »				11 32							7 20	
Հէրէքէ »				12 5							7 47	
Թաշլանճիլ »				12 17							7 59	
Տիլ Իսկէլէսի »				12 29							8 9	
Կէյպզէ »				1 4							8 42	
Թուզլա »				1 24							9 2	
ԺՄ.				1 50							9 24	
Բէնտիք ԺԿն.	10 35	11 37	12 33	1 58		3 45		5 38	7 12	8 44	9 34	
Քարթալ »	10 44	11 46	12 44	2 10		3 54		5 47	7 21	8 53	9 47	11 8
Մալթէպէ »	10 56	11 58	12 55	2 27		4 5		5 58	7 32	9 6	10 5	11 17
Պօսթանճը »	11 5	12 10	1 6	2 41		4 15		6 9	7 43	9 16	10 20	11 28
Էրէնքէօյ »	11 13	12 18	1 18	2 52	3 27	4 25	5 14	6 19	7 52	9 26	10 32	11 39
Կէօղթէպէ »	11 17	12 22	1 22	2 56	3 31	4 29	5 18	6 23	7 56	9 30	— —	11 47
Ֆէէէր Նօյու »	11 23	12 27	1 27	3 2	3 36	4 34	5 23	6 28	8 1	9 35	10 41	11 51
Բզզլլ Թօփրաք »	11 27	12 31	1 31	3 6	3 40	4 38	5 27	6 32	8 5	9 39	— —	11 56
Հայտար Փաշա ԺՄ.	11 33	12 37	1 37	3 13	3 46	4 44	5 33	6 38	8 11	9 45	10 50	12 —
ԺԿն.	11 40	12 45	1 45	3 25	3 55	4 50	5 40	6 45	8 20	9 55	11 5	12 6
Քարաքէօյ կամուրջ ԺՄ.	12 5	1 10	2 10	3 50	4 20	5 15	6 5	7 10	8 45	10 20	11 30	12 12
											Իրիկ.	12 37

ՓԻՆԱՐՏ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ
Ոչ-փոքր ոչոնց ոչոնց կը քշէն Սանտ- և Ամերիկայ գիծ-

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ումբրիա	7718	Գոթնիա	[illegible]
Էրրուրիա	7718	Ծամարիա	[illegible]
Սէրմիա	7391	Մարաձոն	[illegible]
Ուրանիա	7268	Ալպս	[illegible]
Քավանիա	5587	Ծարակոսա	[illegible]
Մէֆֆոնիա	5517	Թարիֆա	[illegible]
Կալլիա	4809	Բալթիրա	[illegible]
Միքինա	4557	Թրինիտատ	[illegible]
Ալէքսս	2145	Մորոգզս	[illegible]
Քէտար	1876	Քամանիա	[illegible]
Եէպաուրկ	1614	Լուսիտանիա	[illegible]
Թէգալոնիա	4845		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՀՈԼԻ գործակալ
Thomas C. Joly
Մէյմանլիքի խան, թիւ 6, 7, 8, Գալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 571

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆԴ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլ և Արեւելեան գիծ- Քանոր ղեկնատէր

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Վիրջորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ամերիկեան	10500	Իմիրշիրն	3500
Քէսարիան	10500	Ընրժ.ոն	3000
Լանքասդրիան	9000	Այմէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	2500
Գլասգոպիան	8000	Ղէնիան	2500
Ժորժիան	8000	Անտոլուզիան	2500
Գոսդոնիտն	8000	Ալզաշիրն	2500
Ֆիրմինիան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինեօ	900
Վալենիան	3700	Գրոբրգ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսաբոն	800
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տեղերէն կը քնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ ղեռթիրոյ մաքսատունն կանելու համար իրենց կրականգը դրկել չոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։
Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ. ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՖՈՆԻ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1 Գալաթիա

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԵՌՍՈՒՖԵԱՆ